

Handläggare: Sophie Dahlberg
Telefon: 508 14 037

Till
Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Program för utvecklingen i Söderort - remissvar

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningens tjänsteutlåtande åberopas som yttrande till kommunstyrelsen.

Gillis Hammar
Stadsdelsdirektör

Agneta Stenborg
T.f. chef avdelningen
förskola och fritid

Sammanfattning

Kommunfullmäktige har beslutat att ett nytt program ska tas fram för utvecklingen i Söderort. Programmet kommer att ersätta tidigare Söderortsvision. Det nya programmet utgår från Vision 2030 och förslaget till ny översiktsplan. Det nya programmet ska vara mer genomförandeariktat och en särskild handlingsplan ska tas fram. Frågor som anses centrala att börja med är bland annat ett programarbete för området Älvsjö-Rågsved-Högdalen-Fagersjö-Farsta, samverkan för bättre företagsutveckling i Söderort samt upprustning av bostäder ägda av de kommunala bostadsbolagen. En viktig del i processen är medborgardialogen och ökad medborgarmedverkan. Under 2009 och 2010 kommer arbetet kring utvecklingen i Söderort att bedrivas i ett särskilt projekt. Under 2010 prövas hur verksamheterna och uppdragen kan införlivas i den befintliga organisationen.

Ärendets beredning

Detta ärende har beretts av avdelningen förskola och fritid som handlägger stadsmiljöfrågor.

Bakgrund

Söderortsvisionen antogs 2002 av kommunfullmäktige och inriktades på åtta målområden som omfattade boende, infrastruktur, näringsliv, service och handel, utbildning, mångfald, grönstruktur och det gränslösa Söderort. Tre geografiska utvecklingsområden pekades ut: Älvsjö-Årsta-Vantör, Skärholmen – Kungens Kurva och Norra Söderort – Telefonplan till Globen. De satsningar som har skett i stadsdelarna har delvis skett utifrån målområdena i Söderortsvisionen.

I remissen framgår det att ett omfattande *bostadsbyggande* har skett med cirka 7000 nya lägenheter och en befolkningsökning med cirka 20 000 invånare. Bland åtgärder som genomförts när det gäller *infrastruktur* märks t.ex. den nya pendeltågsstationen vid Årstaberget och Södra länken. Målet att få till stånd ett *starkare näringsliv* med på sikt 20 000 arbetsplatser har inte uppnåtts. Istället har antalet arbetsplatser relaterat till antalet invånare i arbetsför ålder sjunkit. När det gäller *utbildning* har utbildningsförvaltningen kontinuerligt arbetat med att stärka kvalitén och höja attraktionskraften för skolorna i Söderort. Flera centrum har byggts ut för att öka *service och handel*, t.ex. Skärholmens och Liljeholmens centrum. När det gäller *naturen* i Söderort så har bland annat tre naturreservat inrättats, Nackareservatet, Flaten och Sätterskogen. Nya motionsspår, anläggningar och *idrottsanläggningar* har anlagts och/eller rustats upp. T.ex. har entréer och parkvägar till och från Högdalstopparna anlagts.

Ett förslag till program för utvecklingen i Söderort har nu skickats ut på remiss. Remissen syftar till att inhämta yttranden som kan ligga till grund dels för fullmäktiges uppdrag i budget för 2010 och dels det kommande programmet för Söderort. Yttrande över remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 1 september 2009.

Program för Söderort i korthet

Kommunfullmäktige har beslutat att ett nytt program ska tas fram för utvecklingen i Söderort. Programmet kommer att ersätta tidigare Söderortsvision, antagen av kommunfullmäktige 2002 respektive 2004. Det nya programmet föreslås utgå från gällande vision men också från visionen ”Ett Stockholm i världsklass” och förslaget till ny översiktsplan. Under 2009 och 2010 kommer arbetet kring utvecklingen i Söderort att bedrivas i ett särskilt projekt. Syftet med projektet är att ta fram ett långsiktigt program, men också att starta och följa upp att konkreta åtgärder vidtas. Det nya programmet ska vara mer genomförandeinriktat än det nu gällande. En särskild handlingsplan ska tas fram som ska förankras i den politiska styrgruppen samt i berörda nämnder.

Projektet leds av den politiska styrgruppen för utvecklingen av ytterstaden. En politisk referensgrupp kommer att bildas med representanter för stadsdelsnämnderna. På tjänstemannanivå finns dels en operativ styrgrupp med berörda förvaltnings- och bolagschefer, dels en arbetsgrupp med kontaktpersoner ifrån samma förvaltningar och bolag.

En viktig del i processen med Söderortsvisionen utgör medborgardialogen som ska ses som ett steg att kontinuerligt stärka formerna för både ökad delaktighet och ansvarstagande. Dialogen kring utvecklingen av Söderort ska också föras med fastighetsägare, lokala föreningar, företag, kyrkor och angränsande kommuner på Södertörn. En medborgardialog föreslås ske under hösten 2009. Därefter ska det slutgiltiga förslaget till program och en handlingsplan arbetas fram med sikte på behandling i kommunfullmäktige i mars 2010.

Enligt förslaget ska programmet för Söderort följa samma struktur som vision 2030 "Ett Stockholm i världsklass". En stad i världsklass är visionen för Stockholm och i det ligger även en ytterstad i världsklass. För att uppnå detta måste Söderort utvecklas inte minst vad gäller tillgång på arbeten och goda kommunikationer. En visionstext för Söderort föreslås utgå från Vision 2030 med teman som Medborgarnas Söderort, Innovativt och växande samt Mångsidig och upplevelserik.

För närvarande förbereds ett förslag till ny översiktsplan för Stockholm. Planen har stor betydelse för utvecklingen i den södra ytterstaden. Ett antal områden och strategiska samband pekas ut. I arbetet med programmet för Söderort förutsätts att samma områden och strategiska samband pekas ut som i översiktsplanen. Programmet kan dock komma att föreslå en tydligare tidsmässig prioritering av innehållet i översiktsplanen.

Enligt förslaget finns goda förutsättningar för en positiv utveckling i Söderort. Bland annat med tanke på blandningen av bostadstyper och upplåtelseformer, tillgången till natur och grönområden, ett starkt idrotts- och föreningsliv, kulturliv och att det finns en välfungerande samhällsservice.

Men det finns också utmaningar i Söderort och behov av förbättringar. En central utvecklingsfråga är att skapa fler arbetsplatser i Söderort. Tillgången på arbetsplatser är för liten och det finns ett starkt behov av att främja en positiv näringsutveckling. En annan central utvecklingsfråga är att förbättra tvärkommunikationerna både när det gäller den spårbundna trafiken och för framkomligheten för bilar och bussar. En annan utmaning i Söderort är att de

mindre centrumanläggningarna inte har tillräcklig omsättning och på flera håll så har samhällsservicen blivit sämre. Detta skapar negativa spiraler för många mindre centra. Vidare finns det en socioekonomisk obalans i Söderort samt mellan ytterstaden och innerstaden. Även om utvecklingen generellt är god så ökar snarare än minskar skillnaderna gentemot innerstaden.

I förslaget föreslås ett arbetssätt där det behövs en gemensam strategi för hela Söderort men att de mer konkreta insatserna riktas till vissa delar. Några frågor har pekats ut av projektgruppen som särskilt viktiga att starta med.

Programarbete för området Älvsjö-Rågsved/Högdalen-Fagersjö-Farsta föreslås ges högsta prioritet. I området finns möjligheter att skapa nya attraktiva boenden, nya arbetsplatsområden samt att ge ökad tillgänglighet till naturområdena kring Högdalstopparna och Magelungen. En satsning i området förutsätter även bättre kollektivtrafiklösningar.

Andra viktiga frågor som pekats ut av projektgruppen som särskilt viktiga att starta med är ett intensifierat arbete för att förbättra företagsutvecklingen, upprustning av bostäder ägda av de kommunala bostadsföretagen, analys av förutsättningar för olika centrumanläggningar, utveckling av formerna för medborgardialog och delaktighet i arbetet med programmet för Söderort och insatser för att hålla rent och snyggt.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stadsdelsförvaltningen välkomnar att staden genom Program för utvecklingen i Söderort arbetar för att främja en gynnsam utveckling i Söderort. En mer genomförandeinriktad version av Söderortsvisionen med utgångspunkt i den nya översiktsplanen skapar förutsättningar för visionens förverkligande.

Program för Söderort omfattar en rad områden och förvaltningen tar inte upp samtliga aspekter i detta tjänsteutlåtande. I första hand behandlas de delar i materialet som berör Enskede-Årsta-Vantör.

Den lokala förankringen är viktig för att visionen ska kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt, därför utgör medborgardialogen en viktig del i arbetet med Söderortsvisionen. Förvaltningen ställer sig positiv till att möta medborgarna på olika arenor, exempelvis företagarråd, förskolan och tunnelbanestationer.

Söderort omfattar en stor geografisk yta med stora skillnader mellan stadsdelarna när det gäller byggnads- och befolkningsstruktur, vilket kan göra det svårt att

beskriva de generella förutsättningarna i Söderort. Det finns ändå flera skäl att arbeta med samtliga stadsdelar i Söderort i ett helhetsperspektiv. Det moderna samhället tenderar att bli alltmer globalt. I ett globalt samhälle suddas många traditionella gränser ut. Detta har på senare tid inneburit att allt fler verksamheter och tjänster är mer rörliga idag och inte längre är bundna till en specifik plats. Detta ställer stora krav på mer gränsöverskridande samarbeten för att bemöta denna nya situation. Vidare har det traditionella planeringsperspektivet med förändrade boendeideal legat till grund för många skillnader såväl inom de olika stadsdelarna som mellan de olika stadsdelarna. Detta har således gett upphov till en något segregerad stad i vissa avseenden, men genom att arbeta med de områden som inkluderas inom Söderort i ett större perspektiv är det möjligt att arbeta med dessa områden på flera nivåer vilket troligtvis är en god förutsättning för att skapa en integrerad stad.

Utmaningarna i Söderort som beskrivs i förslaget är desamma som de förvaltningen identifierar. Tillgången på arbetsplatser är för liten, tvärförbindelserna är inte tillräckliga, de mindre centrumanläggningarna har svårt att konkurrera och det finns en socioekonomisk obalans inom Söderort.

Det finns anledning att satsa extra på vissa stadsdelar. Det skiljer åt mellan stadsdelarna bland annat vad gäller ohälsotal och utbildningsnivåer. De olika stadsdelarna inom Enskede-Årsta-Vantör har olika förutsättningar. Förvaltningen anser att det finns anledning att sätta fokus på och satsa på den yttre delen av Söderort, stråket Hagsätra – Rågsved – Högdalen – Farsta och i Skärholmen. Bland annat bör staden verka för en förbättring av de tvärgående kommunikationerna i de yttre delarna av Söderort för att öka attraktionskraften i dessa områden.

Det är angeläget att på en övergripande nivå se över behovet av tvärförbindelser inom Enskede-Årsta-Vantör och till andra stadsdelar. Samband i form av utvecklade kollektivtrafikstråk, som exempelvis stråket Älvsjö, Högdalen, Farsta och Skarpnäck och förslaget på förlängd tunnelbana från Hagsätra till Älvsjö, bidrar till förbättrad framkomlighet på tvären, ger möjligheter till resande med flera trafikslag och förbättrar tillgängligheten till viktiga knutpunkter. Knutpunkter som Högdalen, Gullmarsplan och Årstaberget, där ytterligare trafik och trafikslag kan samlas, bedöms vara särskilt viktiga att fokusera på.

Östberga är idag avskilt från andra delar av staden och överlag dåligt försörjt med kollektivtrafik. Det finns ett stort behov av förbättrad kollektivtrafik till och från

Östberga för att binda ihop Östberga med resten av staden. Det är av stor vikt vid planeringen av det nya Årstafältet att få en bättre koppling till Östberga. Spår mellan Årsta och Älvsjö via Östberga är en förutsättning för att Årstafältet ska utvecklas hållbart och för att Östberga ska få bättre tillgänglighet.

Förvaltningen välkomnar projektets förslag att ta fram ett program för området Älvjö-Rågsved-Högdalen-Fagersjö-Farsta. Detta leder förhoppningsvis till en förstärkning av kollektivtrafiken i detta stråk. Genom att komplettera med bostäder och arbetsplatser skulle man öka tillgängligheten till området, stärka sambanden mellan stadsdelarna och skapa förutsättningar för tillväxt och god service.

Bostadsbebyggelse har en stor strategisk betydelse för utvecklingen i Söderort och det är önskvärt med funktionsblandade områden med olika bebyggelseformer och upplåtelseformer. I samband med nya bostadsprojekt bör staden se till möjligheten att bidra till att arbetsplatser och verksamheter kommer till stånd. Det är viktigt att skapa förutsättningar för företag att kunna etablera sig och växa i olika stadsdelar.

För att främja företagsetableringar är det viktigt att skapa ett än mer positivt företagsklimat. För att skapa ett gott företagsklimat i Söderort behövs det exempelvis starka företagsregioner som bildar kluster. Tvärkommunikationerna är av stor vikt för företagsetableringar och att stadsdelarna är rena och trygga. Befintliga arbetsplatsområden som Årsta partihallsområde och Högdalens industriområde, ska ges möjlighet att utvecklas för att ge möjlighet till fler arbetstillfällen.

Stockholmsarenan kan bidra till ett lyft för hela Globenområdet, Gullmarsplan och områden både väster och öster om Nynäsvägen. Den nya arenan tillsammans med omdaning av Slakthusområdet och utvecklingen av Matstaden kan innebära att området runt Globen, Gullmarsplan och Slakthusområdet får stark regional och nationell attraktionskraft. Ett utökat arenaområde och handelsområde kan dock ge effekter på mindre lokala centrum i omgivningen, vilka tenderar att utarmas på grund av ökad konkurrens från större handelsplatser och innerstadens utbud. Trots ökat hushållsantal i stora delar av stadsdelen i samband med nya bostadsprojekt så kan de lokala centrumen kännas otrygga när de utarmas på kunder och verksamheter.

Lokala centrum, som exempelvis Sandborg, Årsta, Rågsved och Bandhagen ska kunna leva och utvecklas. Arbetet med att utveckla Högdalens centrum har påbörjats under våren 2009 tillsammans med exploateringskontoret,

stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret och centrumägaren Boulton. Viktiga frågor att arbeta med är hur konkurrenskraften i förhållande till andra köpcentrum, exempelvis Farsta och Skärholmen, kan stärkas samt vilka möjligheter som finns till kompletterande bebyggelse av bostäder för att skapa ökat underlag för service och kommersiell verksamhet. För att kunna utveckla de lokala centrumanläggningarna är det även viktigt med samarbete mellan olika förvaltningar, centrumägare, bostadsbolag, polis och de lokala handlarna.

I Enskede-Årsta-Vantör finns tillgång till park- och naturområden som har potential att locka besökare från stora delar av Stockholm. Exempelvis Årstaskogen, Rågsveds friområde, Kräppladalen och naturområdet vid Högdalstopparna.

Det planeras för en stadspark och ca 4000 nya lägenheter på Årstafältet. Årstafältet är välbesökt redan idag men om beslut tas att genomföra planerna på en stadspark och ny bebyggelse kan Årstafältet komma att locka ännu fler besökare från stora delar av staden. Årstafältet kan också komma att bli en betydande mötesplats för boende kring parken.

Den benämning som känns mest adekvat som beskrivning av de södra stadsdelarna är Söderort. Att använda sig av benämningen södra ytterstaden skapar per automatik en kontrast till innerstaden. Denna benämning kan eventuellt leda till den negativa aspekten att Stockholms södra delar uppfattas som ett sekundärt alternativ i paritet till innerstaden. Därutöver riskerar benämningen södra ytterstaden att misstolkas då denna benämning är mer passande för de perifera delarna av Stockholms södra delar.

Bilaga

Program för utvecklingen i Söderort, dnr 006-339/2009.

Lokal utvecklingsstrategi för Enskede-Årsta-Vantör – reviderad 2009, dnr 300-091/2009

Beslut från nämnden april 2009 angående Lokal utvecklingsstrategi för Enskede-Årsta-Vantör – reviderad 2009